

על רצון, הסכמה חופשית ומערכת יחסים הדדית ושוויונית

פעילות מס' 1: דיון במושגים רצון והסכמה – (מתאים לכל שכבות הגיל)

כתיבה: נטע ידיד

מטרה:

1. הכרות עם המושגים הסכמה, רצון, הסכמה חופשית, דיון בחשיבות המושגים ובמורכבות שלהם.

הנחייה:

שלב א: נבקש מהתלמידים לחשוב על מצב שקשור לבית, למשפחה, ללימודים בביה"ס, בו עשו משהו בניגוד לרצונם. התלמידים יספרו על כך בזוגות או בשלשות.

נקודות לדיון בקב' הקטנות:

מה היה האירוע?

מדוע עשיתי משהו שלא רציתי?

האם הרצון שלי היה ברור לי?

כיצד הרגשתי בזמן שעשיתי?

כיצד הרגשתי לאחר מכן?

מה אמרתי לעצמי אחרי המעשה?

האם אני יכול לראות את עצמי במצבים נוספים כאלה?

הקב' תלקט מצבים כאלה ותרשום על דף מדוע הם התקיימו.

שלב ב': נבקש מהתלמידים לחשוב על שני מצבים: 1. מצב בו הם עשו משהו בקשר חברי או זוגי בניגוד לרצונם 2. מצב בו הם הבינו לאחר מעשה שהם לא היו קשובים דיים או התעלמו מרצונו/ה של חבר/ה או בן/בת זוג. (ניתן להציע לתלמידים להתחבר לאירוע שהתרחש בגיל צעיר מאד ולא לאירוע מההווה). התלמידים יספרו בסבב את הסיפור שלהם.

נקודות לדיון בקב' הקטנות:

אירוע 1:

מה היה האירוע?

מדוע עשיתי משהו שלא רציתי לעשות?

כיצד הרגשתי בזמן שעשיתי?

כיצד הרגשתי לאחר מכן?

מה אמרתי לעצמי אחרי המעשה?

האם היו עוד מצבים כאלה?

האם אני יכול לראות את עצמי במצבים נוספים כאלה?

אירוע 2:

מה היה האירוע?

איך קרה שהתעלמתי מרצונו של האחר?

מה הרגשתי באותו רגע?

כיצד הרגשתי לאחר מכן?

מה אמרתי לעצמי אחרי המעשה?

האם היו עוד מצבים כאלה?

האם אני יכול לראות את עצמי במצבים נוספים כאלה?

הקב' תלקט מצבים כאלה ותרשום על דף מדוע הם התקיימו. תיערך הבחנה בין מצבים בהם התעלמו ממני לבין מצבים בהם התעלמתי ממשוהו אחר. תעריך חשיבה בקב' מדוע מצבים כאלה מתרחשים, מה המחשבות, הנחות היסוד, האמונות שעומדות מאחוריהם?

במליאה:

התלמידים ידווחו מדוע הם עושים דברים בניגוד לרצונם במצבים שונים ובאיזה מצבים הם מתעלמים מרצונם של אחרים. יערך דיון סביב המצבים תוך הבחנה בין מצבים מחייבים שלא ניתן לערער עליהם כמו: חוקים (חוק חינוך חובה, כיבוד הורים, כללים משפחתיים, מסורת וכו') ובין מצביים חברתיים שבהם מופעל לחץ חברתי לעשות דברים בניגוד לרצון. כדאי להעלות את הקושי הקיים לעיתים בזיהוי הרצון של כל אחד, ובוודאי הרצון של אחרים, ובקיום רצונות מנוגדים גם בתוך האדם עצמו, וגם בינו לבין האחר. כדאי להבחין בין הסכמה חופשית, להסכמה מתוך לחץ חברתי או אחר.

(לכיתות בי"ס יסודי ניתן להיעזר בסרט "אמת או חובה" – <https://www.youtube.com/watch?v=koCKqX0WLvk>)

לסיכום:

ננסה לערוך עם התלמידים הבחנה בין המושגים רצון, הסכמה, הסכמה חופשית במצבים שונים. נבחן את המושגים מול מצבים מחייבים ע"פ חוק או ע"פ מוסכמות משפחתיות / תרבותיות ובין התנהגויות בתוך קשר בקונטקסט החברתי ו/או הזוגי.

הגדרות מילוניות: (פרשנות עמוקה יותר ניתן לקחת מהמאמר של המרכז לתקיפה מינית שמצורף בסוף הפעילויות)

הסכמה – דעה משותפת, העדר מחלוקת

רצון – תשוקה, חפץ לב, משאלת לב, שאיפה, חשק, השתוקקות

הדדיות – שיש בו יחסי גומלין, מקובל על שני הצדדים, דו צדדי

למנחה - חשוב להדגיש כי בשביל להגיע להסכמה חופשית יש לבחון שהדבר הנדון מקובל על שני הצדדים שהוא הדדי ושההסכמה אינה פרי של לחץ אישי או חברתי. מערכת יחסים הדדית היא בין שני אנשים בגילאים דומים בעלי הבנה קוגניטיבית דומה והתפתחות רגשית תואמת, שניים שהם שווים אשר מגיעים להחלטה משותפת מתוך רצון הדדי. (כאשר משהו מוחלש יותר מבחינה פיזית, רגשית ו/או קוגניטיבית, צעיר בגיל, ההחלטה לא תוכל להיות הדדית)

פעילות מס' 2: זכייה בפרס מלחט"ב ולחטיבה עליונה

כתיבה: נטע ידיד

מטרות:

1. הכרה בחשיבותה של תקשורת הדדית ושוויונית.
2. מודעות למחירים שניתן לשלם כאשר דפוסי התקשורת הם בלתי ברורים .

הוראות:

המנחה יציג את האירוע הבא במליאה: אתם יוצאים ביחד מזה כחודש ימים. בפורים התקיימה מסיבה לכלל תלמידי ביה"ס. עמלתם רבות על בחירת תחפושת והכנתה. הגעתם למסיבה מחופשים מתוך רצון להשתתף בתחרות תחפושות. לשמחתכם ההשקעה הרבה הוכחה כשווה - זכיתם במקום הראשון. הפרס לבחירתכם: בילוי ערב רומנטי במסעדה, הליכה למופע רוק, טיסה מעל שמי הארץ. (לחט"ב יש לחשוב על פרסים אחרים)

- במה תבחרו?
- מי קובע לאן כדאי ללכת?
- עם מי תתייעצו?
- איזה שיקולים ינחו אתכם בבחירת הבילוי?

למנחה: מומלץ לערוך משחק תפקידים. אפשר לערוך זאת מספר פעמים עם זוגות שונים.

מטרת הפעילות: לבדוק תקשורת במערכת יחסים זוגית.

- מי קובע מה?
- האם הקביעה היא הדדית או חד צדדית?
- האם כשאנו בוחרים במשהו שקשור בשנינו אנו מתחשבים ברצונות ובמאווים של האחר?
- האם אנו עורכים ברור מה האחר אוהב, מעדיף, רוצה או שאנו מניחים שאנו יודעים ועל פי הנחותינו מקבלים החלטות?

הערה למנחה: כדאי להדגיש בפני בני הנוער שהתקשורת בין בני הזוג ותיאום הציפיות הינו חשוב לשמירת הזוגיות ולעבודה על הזוגיות.

פעילות מס' 3: מה בין הסכמה להדדיות בקשר (הסכמה חופשית)

לחטיבה עליונה

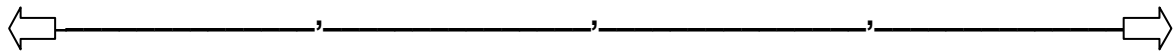
כתיבה: נטע ידיד

1. הבנה של המושג הדדיות (הסכמה חופשית) בקשר
2. לבחון מתי קשר זוגי יחשב להדדי ומתי הוא יחשב למנוכר או פוגעני.....

נבקש מהתלמידים לרשום מצבים או התנהגויות ואמונות שעשויים להתקיים בקשר זוגי ולייצג הדדיות, או חוסר הדדיות. דברים שחוו, ראו או שמעו. המצבים או ההתנהגויות והאמונות ירשמו על הלוח. (המנחה יעזור לתלמידים להרחיב את מגוון המצבים כך שהם יכללו מצבים שיש בהם הסכמה חופשית ומצבים שלא קיימת בהם הסכמה חופשית – ראה דוגמאות בהמשך.)

המנחה יניח סרט ארוך שישמש כקו רצף על הרצפה: בקצה אחד נציין הסכמה ובקצה השני אי הסכמה. נחלק את הקו לארבעה חלקים שווים. (מומלץ להשתמש באיזולירבנד צבעוני).

המנחה ימנה 4 צופים שיצפו בתרגיל ויתעדו את מה שהם רואים במהלך התרגיל (הצופים יתעדו את המשפט המוקרא, כמה תלמידים נעמדו והיכן לאורך קו הרצף ומילים או הערות שעלו במהלך השיח של התלמידים כאשר הם עמדו ושוחחו לאורך הקו).

המנחה יקריא את המשפטים שצוינו על הלוח, 5 – 10 משפטים, ויבקש מהתלמידים להסתדר לאורך הקו. התלמידים ישהו כמה רגעים בנקודה בה נעמדו וישוחחו בקצרה על הסיבה בגללה בחרו לעמוד בנקודה הספציפית בה בחרו לאורך הרצף. התלמידים ינסו להבין מהן ההנחות/האמונות העומדות מאחורי כל משפט ומדוע הם מסכימים / לא מסכימים אתן.

במליאה:

נשוחח על המשפטים שצוינו, נבחן כמה נעמדו בכל נקודה ומה הן הנחות היסוד העומדות מאחורי כל משפט – הצופים יתרמו את חלקם לדיון. נציין על הלוח ליד כל משפט מהן הנחות היסוד העומדות מאחוריו ונבחן איך נכון להתנהל במצבים שונים. איך כל אחד מרגיש כשעושים מה שהוא רוצה ואיך כל אחד מרגיש כאשר מסרבים לו.

סיכום:

הדיון יתקיים סביב השאלה מה מותר לעשות עם מי מתי והיכן? מהם תנאי פתיחה ומהם התנאים המחייבים לקשר הדדי ובריא.

מומלץ להשתמש במצגת הלכנו לסרט עד הקטע בו מתחילים לדון במשמעות הפגיעה ולשמוע את קולות התלמידים.

למנחה:

מטרת הפעילות להבין כי לכל אחד מבני הזוג רצונות, מחשבות מאווים משלו אותם הוא מביא לקשר. כדי לדעת ולהבין מה האחר חושב, מרגיש, רוצה יש לברר את זה עמו. ההנחה כי אם אני נמשך, נמצא בקשר חברי, אוהב - אני מכיר ויודע מה האחר מרגיש, רוצה, חושב ברגע נתון היא מיתוס, מוחו של אף אדם אינו שקוף ולכן רק תקשורת זוגית חיובית תוכל לתת מענה ולהעמיק את ההבנה באשר לצרכיו ורצונותיו של האחר.

הדגש בפעילות זו היא גם היכולת להבחין כי לאחר יש עולם גדול ורחב משלו. בזוגיות חיובית כל אחד מבני הזוג לומד לכבד את עולמו של האחר ולראות כיצד ניתן לשלב בתוכה בין העולמות שלי, שלו/ה ושלנו.

בקשר זוגי הדגש אינו "אני עשיתי לו/לה", "הוא/היא עשה לי" אלא אנחנו עשינו אחד לשני כי כך בחרנו וכך רצינו. **הדדיות** היא מצב בו כל אחד מתחשב ברצונות של האחר בניגוד להסכמה בה משהו מבקש ממני משהו ואני מסכים/מה למרות שלא בטוח שאני רוצה או שזה

הצורך האמיתי שלי. הדדיות היא מצב בו כל אחד מאפשר לאחר לעשות לו רק מה שטוב עבורו – זהו מצב אגואיסטי בו כל אחד מחובר לצרכים ולרצונות של עצמו בלבד. אף אחד אינו מאפשר לאחר לגעת בו כשזה אינו הרצון המוחלט או האגואיסטי שלו. כששני הצדדים "אגואיסטים" רק אז המיניות הופכת להדדית.

נקודות שחשוב שיעלו במהלך הדיון :

- כאשר אנו מדברים על רצון הדדי, אנו מדברים על שניים (לא יותר) אשר באים אל הקשר הזוגי עם עמדות שונות ורצונות שונים המושפעים ממכלול גורמים פסיכו חברתיים, לכן חשוב לדעת מה האחר רוצה, מרגיש וחושב ביחס לכל שלב בהתקדמות של הקשר.
- חשוב ששני הצדדים ירצו ויעשו דברים מתוך בחירה חופשית ולא מתוך לחץ או איום.
- חשוב שהרצון וההסכמה יאמרו וישמעו ("כן" ברור).
- חשוב להבין שקשר הדדי מבוסס על כך שהאחר הוא סובייקט בעל רצונות וצרכים משלו ולא אובייקט.
- רק בתקשורת פתוחה, בונה והדדית ניתן להבין ולדעת מהן רצונות האחר... אני אומר/ת כן כי זה מה שאני רוצה ולא כי זה מה שהאחר רוצה. הכן שלי נובע מתוך רצון אמיתי, כנה ועמוק ואינו תוצר של לחץ חברתי

כללי אצבע להדדיות:

1. לזהות את הרצון שלי – מה מתאים לי כרגע? האם זה מבטא רצון אמיתי או מושפע מאוד מלחץ האחר? מלחץ ציפיות? האם זה רצון מגובש או חשק רגעי?
2. לדבר עם השותף שלי – להיות קשובה לרצונות שלו – האם מה שאנחנו עושים מתאים לו כרגע? האם זה רצון מגובש או חשק רגעי?
3. להכיר בכך שרצון יכול להשתנות. לבדוק את עצמי ואת האחר מדי פעם. להיות מוכן לשנות את מהלך הדברים אם מישהו מאיתנו שינה את רצונו.

דוגמאות למצבים:

1. במשחק אמת או חובה קבעו שאני חייבת להתנשק עם יוני נשיקה צרפתית
2. בפעם הראשונה שיצאנו אכלנו בחוץ היא לא עשתה סימן שהיא מתכוונת לשלם על כך ואני נאלצתי לשלם עבור שנינו.

3. במסיבת סוף שנה כשרקדתי עם איתי הבנים עמדו מסביב וצעקו: נשיקה! נשיקה!....
4. בפעם הראשונה שיצאנו לסרט הוא חיבק אותי חזק והצמיד אותי אליו
5. באמצע הסרט הרגשתי שהיד שלו על החזה שלי
6. אם יוצאים עם משהו באופן קבוע אחרי שלושה חודשים חייבים לתת לו
7. אם היא לא נותנת לי לגעת בה סימן שהיא לא אוהבת אותי
8. היא בטוח רוצה שאכבוש אותה כמו בסרטים, כל הבנות רוצות את זה.
9. אחרי שיצאנו יחד שלוש פעמים, התקרבו זה לזה והתנשקו.
10. התלבטנו מתי נכון לקיים יחסי מין. אני חשבתי שאנחנו כבר מוכנים לזה, אבל הוא לא היה בטח שהוא רוצה.

חומרים לחטיבה ותיכון:

- הלכנו לסרט – על הסכמה וחברות – מצגת בשפינט
<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Shefi/Hitalelut/TochniyotHitarvut.htm>
- הסכמה לסקס - לייסי גרין
https://www.youtube.com/watch?v=MlihOom1I7w&list=PLc4KoOhE7klnmKwAs9_ZXKoV7OusWQjS5
- נשים כאובייקט מיני – לייסי גרין
https://www.youtube.com/watch?v=GOxNFplpkyc&index=2&list=PLc4KoOhE7klnmKwAs9_ZXKoV7OusWQjS5
- מין בהסכמה חופשית -
<https://www.youtube.com/watch?v=u6MBk0P26XE&feature=youtu.be>
- מאמר הדן במושג הסכמה חופשית – מרכזי הסיוע לנפגעי ונפגעות תקיפה מינית

הסכמה חופשית: תנאי בסיסי ביחסי מין

למה חשוב לחנך את בני הנוער להבין את המושג הסכמה חופשית בכל הנוגע ליחסי מין ולמה שימוש בסמים ואלכוהול עלול להיות אמצעי להפעלת לחץ? יעל טל ודפנה אייזנררייך מסבירות

בסוף שנות ה-80 התרחש [אונס קבוצתי](#) בקיבוץ שומרת. כמעט 30 שנה חלפו מאז אותו מקרה מצמרר והוא עדיין מהדהד. אחת הסיבות המרכזיות לכך היא השינוי בחוק שנעשה בעקבות פסק הדין המכונן שניתן בפרשה: בעת המשפט החוק ביקש "התנגדות" ואילו שופטי בית המשפט העליון, שמצאו את הנערים הפוגעים אשמים, פסקו כי על הנערים היה לחפש הסכמה "חופשית", אקטיבית, ברורה, ולא להסתפק בהיעדר התנגדות. במילים אחרות, העובדה שלא היה "לא" מפורש לא אומרת שהיה "כן" מפורש.

על רקע ההתעוררות הציבורית והשיח החברתי המתפתח בנושא [אלימות מינית](#), אנו נתקלות בביקורת הולכת וגוברת על השימוש במושג 'הסכמה' לצד דרישה חד משמעית להחליפו במונח 'רצון'. כרכזות במחלקות החינוך של [מרכז הסיוע לנפגעות ונפגעי תקיפה מינית](#), המחנכות להסכמה חופשית, אנחנו מברכות על התרחבות השיח החברתי ואף מבינות את מקורותיה של הביקורת, אך חוששות שהיא עלולה לעשות עוול. להערכתנו, המושג 'הסכמה חופשית' עודו קריטי לשינוי הנורמות החברתיות הקיימות ואסור להוציא אותו מכלל שימוש בטרם עת.

המונח **הסכמה חופשית** כולל בתוכו שני היבטים: הן ביחס לפרטים המעורבים ב**יחסי המין**, והן ביחס להקשר החברתי שבו מתקיימים יחסי המין.

ברמת הפרט, הסכמה חופשית מתייחסת למצב שבו כל אחד מהמעורבים ביחסי המין **רוצה** בהם, ומתוך כך המעורבים **מסכימים יחד** על עצם קיומם של יחסי המין ועל האופן שבו יתקיימו, כל זאת מתוך בחירה חופשית ומבלי שהופעלו עליהם לחצים או איומים כלשהם. בהקשר זה חשוב לזכור כי המושג 'רצון' מתאר מצב סובייקטיבי הנכון לאדם מסוים ברגע נתון. הוא דינאמי ויכול להשתנות בהתאם ליום, לשעה, למקום, לפרטנר/ית או לאקט המיני. הרצון הינו קודם כל מצב פנימי שאדם מזהה (ולפעמים גם מתקשה לזהות) בתוך עצמו.

כמעט מיותר להגיד זאת - רצונות של א/נשים שונים יכולים להיות חופפים ויכולים גם לסתור זה את זה. נקודה זו היא מהותית ביותר, שכן הדרך היחידה לוודא שרצון של אדם אחד לא יגבר על הרצון של אדם אחר - כפי שקורה במצבים של פגיעה מינית - היא להסכים יחד על המעשים, כלומר לבטא את הרצונות, לנהל עליהם משא ומתן ולהתקדם רק כאשר ישנה הסכמה חופשית של המעורבים.

לצערנו, המציאות של המיניות בחברה שלנו לא מאפשרת לנו עדיין להסתמך על הלימה מוחלטת בין הרצון הפנימי לביטוי החיצוני שלו. בנים ובנות מחוברתים לשדר מסרים שפעמים רבות סותרים את רצונותיהם, הם לומדים להסוות את רצונותיהם ולומדים להתבייש בהם. למשל - כשמחנכים נערה לכך ש"בנות אינן רוצות מין" – היא לומדת להסתיר את רצונותיה המיניים או לשדר "קשה להשגה". כשמלמדים נער ש"בנים תמיד רוצים מין" הוא לומד להתעלם ממצבים בהם הוא לא באמת רוצה, או

לחילופין משכנע את עצמו שמה שהוא עושה, גם אם הדבר דוחה או מרתיע בעיניו בהתחלה, הוא משהו שהוא בהכרח רוצה.

בנוסף, בסיטואציה מאיימת כמו זאת הקורית בעת פגיעה מינית, לא תמיד נצליח לתווך את חוסר הרצון שלנו לצד השני. הסיבות לכך הן מגוונות – החל בקיפאון ושיתוק הנובעים ממצוקה, דרך לחץ חברתי, בלבול, קושי בזיהוי הסיטואציה או אמביוולנטיות כלפי המעשה, חשש "לבאס" / לפגוע / להעליב את הפרטנר/ית ועוד. חוסר הרצון יכול להיות סמוי בדיוק כפי שהרצון יכול להיות סמוי. לכן, למרות שהאחריות על הפגנת הרצון האישי היא של כל אדם המשתתף באקט מיני, מוטלת עליו/עליה **אחריות גדולה יותר לברר באופן אקטיבי את הרצון של מי שאיתו/ איתה**. זוהי בעצם המהות של ההסכמה החופשית – הבנת המוטיבציות והרצונות של הפרטנר/ית, ובחירת התגובות והמעשים לפיהם.

בהיבט החברתי ההסכמה החופשית מייצגת נסיבות מסוימות שכחברה הגדרנו, באמצעות הנורמות והחוקים שלנו, כלגיטימיות לקיום יחסי מין (למשל: רק מעל גיל 14, לא בתוך המשפחה, לא בתוך יחסי מרות וכו'). בהקשר הזה חשוב לזכור שיש פעמים בהן הרצון האישי עומד בסתירה לנורמות, לערכים או לחוקים המקובלים בחברה, וכחברה אנו מצפים שהחוקים יקבלו עדיפות על פני הרצון, בטח במצבים שבהם יש חוסר הדדיות ברמה כזאת שיכול להשפיע על "חופשיות" ההסכמה. לדוגמא: הסכמה לכאורה של בת 14 לקיים יחסי מין עם גבר בן 40 היא הסכמה לא קבילה היות ופער הגילאים בין השניים מציב מלכתחילה יחסי כוחות לא שוויוניים ולא הוגנים.

בשל כך, בסדנאות אנחנו לא מסתפקות במתן הדגש לרצון האישי, אלא מסבירות באילו תנאים **לא יכולה להינתן** הסכמה חופשית, כלומר מתארות מצבים שבהם "ההסכמה" בעצם אינה חופשית, בין אם מבחינה חוקית או הלכה למעשה (למשל: הפעלת לחצים, סחטנות ומניפולציות, תחת השפעת אלכוהול וסמים או מצב אחר המונע מאדם לתת הסכמתו החופשית, במסגרת אי שוויון בסטטוס החברתי, בתוך יחסי מרות וכו"ב). אנו מדברות על החופש להסכים - עד כמה הוא חשוב בעת קבלת החלטות במסגרת יחסים מיניים ובכלל.

אנו תופסות מיניות בריאה וחפה מאלימות מינית ככזו המחברת בין המושגים 'רצון' ו'הסכמה חופשית', מבלי לוותר על אף אחד מהם, וכולל את שני ההיבטים – האישי והחברתי. אנו מחנכות להכרה בכך שלכל אחת ואחד מאיתנו יש רצון שונה ומשתנה, אנו מעודדות בירור הרצונות האישיים, במיוחד על רקע המסרים החברתיים הסותרים, ובמקביל אנו מלמדות כיצד לברר את הרצון של הפרטנר/ית. מתוך הכרה בהבדלים הבינאישיים ברצונות אנו סבורות כי קריטי גם ללמד כיצד להגיע להסכמה במצבים שבהם הרצונות לא חופפים, באופן כזה שלא יוביל לפגיעה מינית. כלומר כיצד לנהל משא ומתן מיני בטוח - לפני ובמהלך יחסי המין. ולבסוף, אנחנו לא מתעלמות מההקשר החברתי ומהנסיבות שמשפיעות על החופש שלנו להסכים או לסרב ליחסי המין.

אז איך אנחנו מחנכות ל'הסכמה חופשית'?

(1) דרגות חופש בהסכמה או: עד כמה חופשית ההסכמה?

במקרים רבים אנחנו ניתקל במצבים שבהם הנערה/המסכימה לא נובעת מתוך רצון אלא מתוך הקונטקסט החברתי/ סביבתי / נסיבתי, כלומר מתוך כוחות או לחצים שפועלים עליה/ עליו. נראה את זה ביחסים בהם ישנו כוח או אי שוויון (למשל יחסי מרות או פער גדול במעמד החברתי), כשמתרחשת מניפולציה (למשל "אם את אוהבת אותי תשכבי איתי"), כשהמגע המיני נעשה תחת השפעת אלכוהול או סמים המשבשים את היכולת לזהות ו/או לבטא את הרצון וכמובן במצבים של סחיטה או איומים או

במצבים שבהם מופעלת אלימות נוספת, מילולית או פיזית. חשוב ללמד להתייחס להקשר בעת מתן ההסכמה ולוודא שהיא נבעה אך ורק מתוך רצון חופשי.

(2) "איזו הסכמה" – הבחנה בין הסכמה מרצה להסכמה מתלהבת

עלינו להבין שקיימים כל מיני סוגים של הסכמה, שרק אחד מהם הוא הסכמה חופשית המבוססת על הרצון האישי. כדי שנקיים מגע מיני עם מישהי/ו שמסכימ/ה באופן מוחלט ונלהב, ונימנע מלפגוע מינית, עלינו להציב את הגבול במקום בו קיים ספק לגבי סוג ההסכמה, כלומר להימנע מקיום איזשהו מגע מיני עם מישהי/ו שמעביר/ה אלינו מסר לא בטוח או מבולבל (כמו: "טוב נו, בסדר" או "לא יודע/ת"), ולחפש הסכמה אקטיבית, החלטית, יוזמת ומתלהבת, כזאת שלא משתמעת לשני פנים. אם יש ספק – אין ספק. אם לא בטוחים – עוצרים.

(3) בירור הסכמה- חיבור מחדש של תקשורת ומיניות

לבסוף, אנחנו מחנכות/ים בסדנאות שלנו לברר הסכמה. אנחנו מקדישות ומקדישים לחלק זה זמן ניכר במפגשים שלנו עם הנוער. מדוע? משום שמוטלת עלינו המשימה לחבר מחדש בין תקשורת לבין מיניות. להפריך את המיתוס שלדבר, לשאול, לברר לבדוק ולתקשר עם הפרטנר/ית לפני המגע המיני ובמהלכו זה "לא רומנטי" ולכן אסור, ולהציע אלטרנטיבה לפיה תקשורת לפני ובמהלך כל מגע מיני מצביעה דווקא על כבוד הדדי ותורמת לשוויון, להעצמה ובתכל"ס - ליחסי מין בטוחים יותר, מהנים יותר, טובים יותר.